

» PROGRAM

Sandvikens Kommuns

Drogpolitiskt program

Styrdokumentets data

Beslutad av:

Beslutsdatum och paragraf:

Diarienummer: IFO2019/55

Giltighetstid: 2019-2022

Dokumentansvarig: ANDT-strateg

För revidering ansvarar: IFO-nämnd

**För uppföljning och tidplan
för denna ansvarar:** ANDT-strateg

Revidering av styrdokument

Rätt att revidera ges på delegation från beslutande organ.

Orsak till revidering:

Förändring i dokumentet:

Beslutat av:

Beslutsdatum:

Diarienummer:

Beskrivning av Sandvikens kommuns styrdokument

Dokument som uttrycker den politiska viljan

VISION – övergripande måldokument, beskriver den framtida organisationen strävar mot

POLICY – Gemensamt förhållningssätt, viljeinriktning, principer inom ett område i allmänt hållna formuleringar.

Kortfattad vägledning för att nå önskad nivå/tillstånd. Innehåller inte mål.

PROGRAM – Beskriver inriktningen inom ett område för att styra mot en förändring. Innehåller mål och prioriteringar. Inga detaljerade anvisningar

PLAN – Lagstadgade benämningar på styrdokument t. ex. Översiktsplan, Detaljplan

RIKTLINJE – Hur en fråga hanteras. Högre detaljeringsgrad än i en policy. Regler eller material av informationskaraktär ska inte finnas om det inte är nödvändigt för förståelse.

REGLEMENTE – ansvarsområde och arbetsformer

Grundläggande styrning

ARBETSORDNING – Föreskrifter som behövs för handläggningen av Kommunfullmäktiges sammanträden.

REGLEMENTEN – Föreskrifter om nämndernas och revisionens verksamhet och arbetsformer.

Partssammansatta organs uppgifter, sammansättning, mandattid och verksamhetsformer

DELEGATION – Överlämnande av beslutsrätt från KF till nämnd eller från nämnd till utskott, ledamot eller tjänsteman, i visst ärende eller grupp av ärenden.

BOLAGSORDNING – Aktiebolags/handelsbolags regelverk, som tillsammans med lagstiftning anger ramarna för verksamheten.

ÅGARDIREKTIV / ÅRLIGA UPPDRAG – Ågarens viljeinriktning med ett bolags verksamhet utöver vad som framgår av bolagsordning

KOMMUNALA TAXOR – Beslut om taxor ska enligt kommunallagen beslutas av KF

KOMMUNALA FÖRESKRIFTER. STADGOR – Kommunala föreskrifter av bindande karaktär som riktar sig mot allmänheten.

Tjänstemannadokument

VERKSAMHETS- & ARBETSPLANER – Planer utarbetas årligen och anger utförligt vad som ska göras, vilka som är ansvariga och när olika aktiviteter ska vara klara.

RUTINER & REGLER – En sammanställning av aktiviteter inom ett visst område som anger hur en uppgift ska utföras. Effekten i verksamheten ska följas upp. Ska vara tydliga och inte medge egna tolkningar.

Innehåll

1	Inledning	1
2	Syfte.....	2
3	Mål- och insatsområden	2
4	Indikatorer.....	2
5	Genomförandeprocessen.....	3
5.1	Revidering av programmet och kartläggning.....	3
5.2	Antaget program.....	3
5.3	Nämnder.....	3
5.4	Rådet för social hållbarhet.....	3
5.5	Uppföljning.....	3
6	Organisation Rådet för social hållbarhet.....	4
6.1	Rådet för social hållbarhet.....	4
7	Samverkansöverenskommelse.....	4
7.1	Styrgrupp	5
7.2	Samverkansgrupp för ANDTS	5
7.3	Länsstyrelsen	5
8	Bilagor.....	6
8.1	Rapport: Alkohol, narkotika, dopning, tobaks och spelsituationen i Sandvikens kommun Dnr IFO2018/63	6
8.2	Bakgrund till föreslagna mål och insatsområden.....	6
8.3	Mål 1. Tillgång till narkotika, dopningsmedel, alkohol och tobak ska minska.	6
8.3.1	Alkoholpolitik.....	6
8.3.2	Evidensbaserade metoder.....	7
8.3.3	Ställningstagande för minskat tobaksbruk.....	7
8.3.4	Tobaksrökning, en politisk fråga.....	7
8.3.5	Tobacco Endgame	8
8.3.6	Drogförebyggande arbete inom kultur- och fritidslivet.....	8
8.4	Mål 2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol, tobak eller spel ska successivt minska.....	9
8.4.1	Antilångningskampanjer	9
8.4.2	Tobaksförebyggande arbete.....	9
8.4.3	ANDTS-förebyggande arbete i skolan.....	9
8.4.4	Aktivt ställningstagande mot ANDTS reklam.....	9
8.4.5	Riskbruk, insatser kopplade till arbetsplatsen	9
8.4.6	Rökfri arbetstid och stöd vid tobaksavvänjning	10
8.4.7	Uppmärksamma alkoholnorm genom kampanjer.....	10
8.4.8	Identifiera riskgrupper för ANDTS	10
8.4.9	Sprida kunskap om riskkonsumtion av alkohol.....	10
8.4.10	Framtida friskvårdsbidrag kopplas till verksamheter som arbetar dopningsförebyggande	10
9	Referenser.....	11
9.1	Litteratur	11
9.2	Internet	11

1 Inledning

Bruk av beroendeframkallande medel liksom spel om pengar kan ha negativ påverkan på vår hälsa. Att arbeta förebyggande med alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar (ANDTS) är att arbeta för att främja folkhälsan. Arbetet tar avstamp i det övergripande nationella målet för folkhälsopolitiken som innebär att skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Att begränsa alkoholens negativa effekter, minska tobaksbruket och arbeta för ett narkotika- och dopingfritt samhälle och minska skadeverkningarna av överdrivet spelande är därför viktiga folkhälsofrågor. I Sandvikens kommuns Vision 2025 är livsmiljön i fokus för att medborgarna ska kunna leva i ett öppet, jämlikt och demokratiskt Sandviken. *”Vi ska må bra till kropp och själ”*.

Hållbar samhällsutveckling är ett av kommunens prioriterade perspektiv. Fullmäktiges mål gör gällande att Sandvikens kommun är en trygg och attraktiv livsmiljö där många vill bo och leva. Genom god utbildningsnivå, trygghetsskapande åtgärder, social sammanhållning och integration skapas ett socialt hållbart samhälle. Preventionsarbetet syftar till att ge befolkningen möjlighet till en god livskvalitet. Vilket ska ske genom hälsofrämjande, förebyggande och behandlande insatser. Framgångsfaktorer för det drogförebyggande arbetet är kunskap om risk- och skyddsfaktorer, systematiserad samverkan med tydligt syfte och mål och att arbetet ska utgå från vetenskap och evidens och/eller väl beprövad erfarenhet. Socialdepartementet har arbetat fram en nationell ANDT-strategi för att uppnå regeringens narkotikapolitiska målsättning:

”Ett samhälle fritt från narkotika och dopningspreparat, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk”

ANDTS-arbetet ska bidra till att sluta påverkbara hälsoklyftor vilket innebär att jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet ska uppmärksammas på alla nivåer. Det drogpolitiska programmet utgår från den nationella strategins tre första målområden. Under varje mål har olika insatsområden prioriterats för ett långsiktigt strategiskt arbete med ANDTS-frågorna. Målområdena är avgränsade och innehåller inte prioriteringar som rör Hälso- och sjukvård.

2 Syfte

Det drogpolitiska programmet speglar den politiska viljeinriktningen inom alkohol-, narkotika-, dopning-, tobak- och spelförebyggande (ANDTS) arbete i Sandvikens kommun. Programmet innehåller mål- och insatsområden och ansvarsfördelning. Programmet är vägledande för nämnder, kontor och styrelser i deras verksamhetsplanering och utvecklingsarbete i frågor som rör ANDTS.

3 Mål- och insatsområden

Strategibilden innehåller prioriterade mål- och insatsområden som tillsammans utgör ramarna för det ANDTS-förebyggande arbetet. För bakgrundsinformation till prioriterade insatsområden se Bilaga 8.2.

Målområden		
1. Tillgång till narkotika, dopningsmedel, alkohol och tobak ska minska.	2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol, tobak eller spel ska successivt minska	3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar med riskbruk eller som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
Insatsområden		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Restriktiv lokal alkoholpolitik ✓ Evidensbaserade metoder ✓ Politiskt ställningstagande för minskat tobaksbruk. Tobacco Endgame ✓ Erbjudna barn och unga drogfria miljöer och aktiviteter ✓ Föreningsbidrag och kommunala lokaler ANDTS-policy 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tidigt medvetandegöra föräldrar om risker med ANDTS ✓ Antilångningskampanjer ✓ Tobaksförebyggande arbete ✓ Flerkomponentsprogram i skolans drogförebyggande arbete ✓ Aktivt ställningstagande mot ANDTS reklam och sponsring 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kompetenshöjande insatser för att förebygga riskbruk i arbetslivet ✓ Uppmärksamma alkoholnorm genom kampanjer ✓ Identifiera riskgrupper för ANDTS ✓ Tobaksförebyggande arbete ✓ Sprida kunskap om riskkonsumtion av alkohol ✓ Framtida friskvårdsbidrag kopplas till verksamheter som arbetar dopningsförebyggande

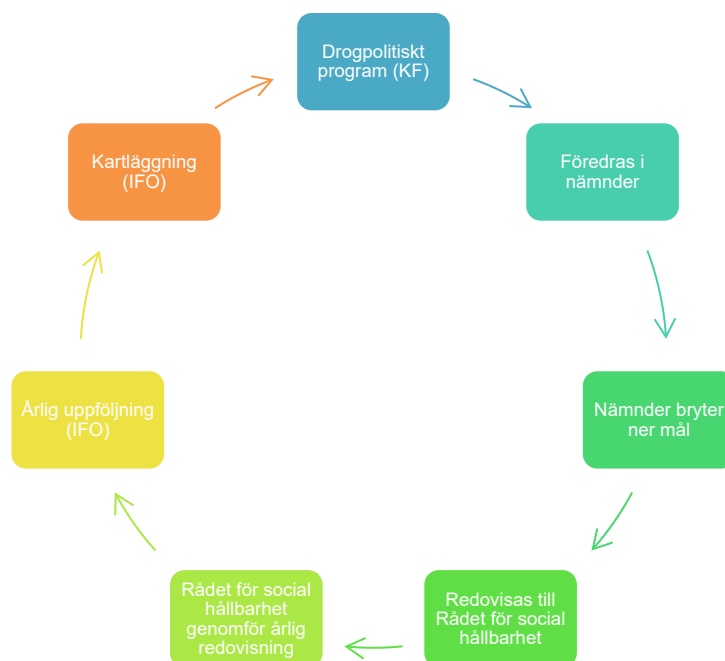
4 Indikatorer

År 2018 genomfördes en kartläggning över den lokala ANDTS-situationen i Sandvikens kommun (Bilaga 1). Kartläggningen syftade till att upprätta en aktuell nulägesbild, ligga till grund för- och ange viljeriktning för det ANDTS-förebyggande arbetet. De indikatorer som redovisas i rapporten är inhämtade från Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysnings drogvaneundersökning (CAN 2016 & 2017), resultat från *Hälsa på lika villkor* (2014), vattenanalyser, statistik från polisen, intervju med kommunpolis, kommunens ungdomsenhet och vuxenenhet. De ANDT-

indikatorer som följs genom befintlig statistik är nationellt gällande och beslutade av Socialdepartementet att följa ANDTS utvecklingen över tid.

5 Genomförandeprocessen

Cykeln redogör för ansvarsfördelning och de olika stegen i genomförande- och uppföljningsprocessen.

5.1 Revidering av programmet och kartläggning

Det drogpolitiska programmet revideras vid varje ny mandatperiod. Revideringen föregås av en kartläggning av drogsituationen i kommunen. Individ- och familjeomsorgsnämnden ansvarar för att revidering av programmet utförs.

5.2 Antaget program

Antaget drogpolitiska program föredras i alla nämnder. Syftet är att medvetandegöra och inspirera till olika aktiviteter som kan kopplas till de olika målen för att på så sätt göra nämnderna delaktiga i folkhälsoarbetet.

5.3 Nämnder

Varje nämnd har i uppdrag att årsvis bryta ner målen utifrån det drogpolitiska programmet. Arbetet redovisas årligen till Rådet för social hållbarhet.

5.4 Rådet för social hållbarhet

Rådet för social hållbarhet ansvarar för en årlig redovisning av nämndernas arbete under året utifrån de prioriterade målen. Arbetet redovisas till Individ- och familjeomsorgsnämnden.

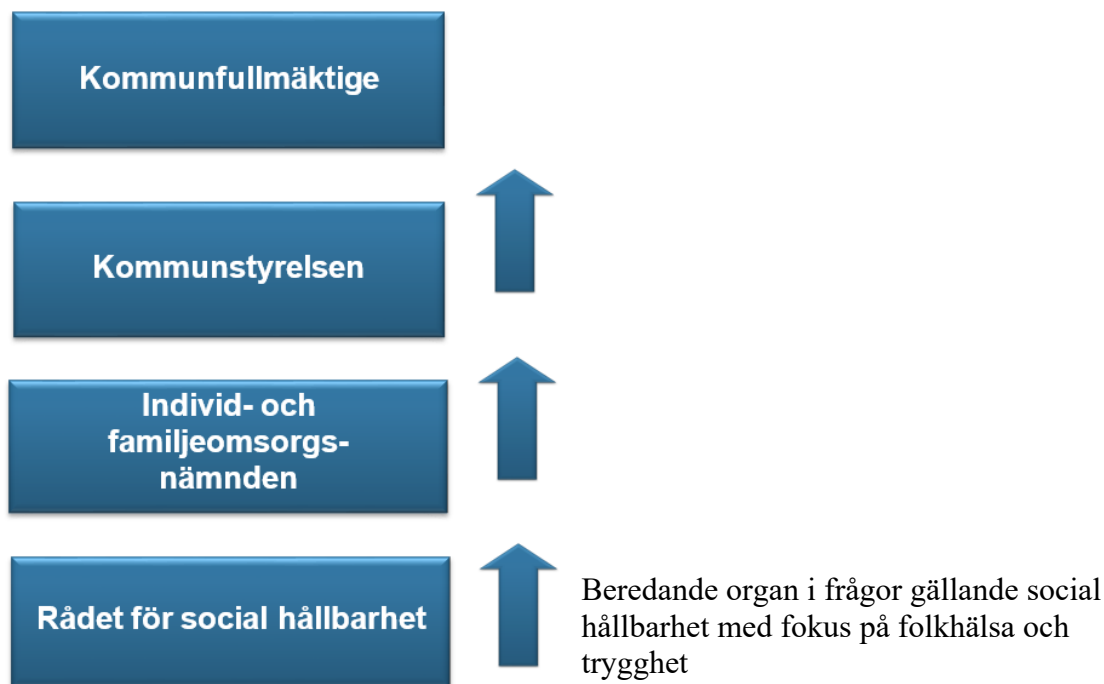
5.5 Uppföljning

Uppföljning av arbetet utifrån det drogpolitiska programmet sker dels i nämndernas årsredovisningar, dels i en årlig redovisning till Rådet för social

hållbarhet. Kommunens samordnare för ANDTS-förebyggande arbetet är en resursperson i planerings-, genomförande- och uppföljningsprocess.

6 Organisation Rådet för social hållbarhet

Rådet i den kommunala organisationen:

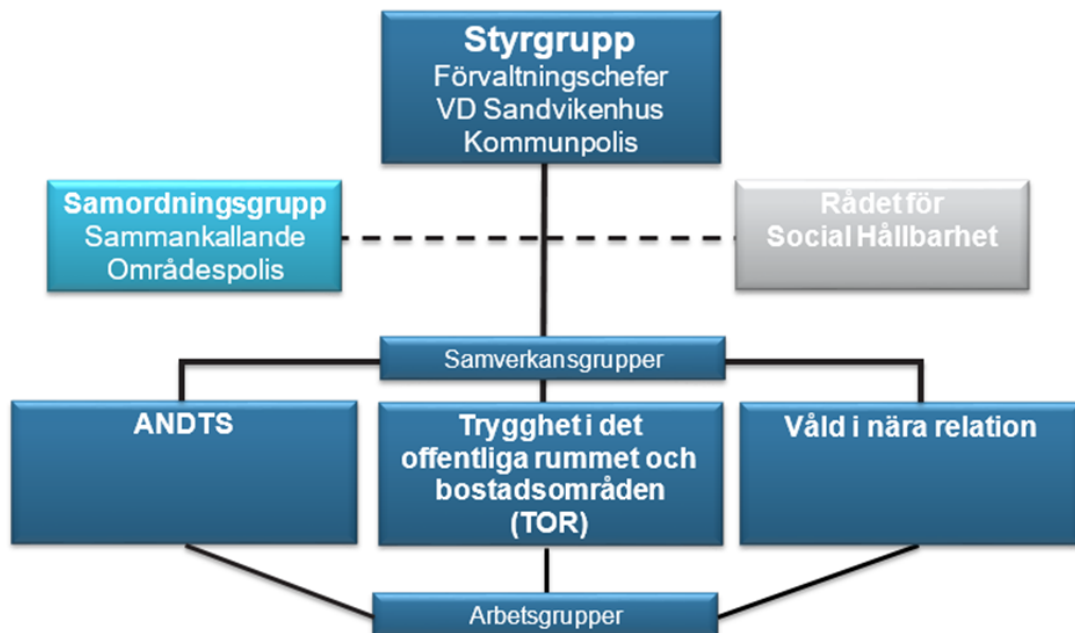
6.1 Rådet för social hållbarhet

Rådet ska verka för att samla kommunens verksamheter inom området folkhälsa och trygghet och få en bred kommunövergripande förankring som bidrar till att förebyggande arbete kan drivas på ett ändamålsenligt, långsiktigt, strategiskt och effektivt sätt. Rådet består av ordföranden från de sex facknämnderna, Sandvikenhus styrelse, en representant för kommunstyrelsen och ett oppositionsråd. Individ- och familjeomsorgsnämndens ordförande är ordförande i rådet. Rådet är ett rådgivande och beredande organ till Individ- och familjeomsorgsnämnden med fokus på dialog och kommunövergripande samverkan. Rådet har som uppgift att lyfta frågor om social hållbarhet som en naturlig del i den löpande verksamheten. Varje nämnd skapar sedan förutsättningar för en god hälsa och livsmiljö hos medborgarna genom hela livet.

7 Samverkansöverenskommelse

Sedan 2008 finns en överenskommelse om samverkan mellan Sandvikens kommun och Polismyndigheten. Syftet med samverkansöverenskommelsen mellan kommun och polis är, att utifrån en gemensam lägesbild långsiktigt förstärka polisens och kommunens arbete med att förebygga brott och främja trygghet i Sandvikens kommun. Tre prioriterade områden har identifierats inom ramen för samverkansöverenskommelsen. ANDTS, Trygghet i det offentliga rummet och bostadsområden och Våld i nära relation. Nedan ses en organisationsbild över samverkansöverenskommelsen.

7.1 Styrgrupp

Inom ramen för samverkansöverenskommelsen finns en styrgrupp som består av tjänstepersoner i form av kommundirektör, förvaltningschefer, polis och ansvariga för de tre samverkansgrupperna. Styrgruppen träffas två ggr/år.

7.2 Samverkansgrupp för ANDTS

Samverkansgruppen består av representanter från individ- och familjeomsorgsförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, kunskapsförvaltningen, ungdomsmottagning, arbetslivsförvaltning och polisen. Gruppens arbete syftar främst till informationsspridning till och från sin egen organisation, sprida gemensam lägesbild och vid behov planera operativa aktiviteter. Arbetet rapporteras till styrgruppen. ANDTS-strateg är sammankallande och gruppen träffas fyra till fem ggr/år.

7.3 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har regeringens uppdrag att samordna ANDTS-arbetet och skapa förutsättningar för att den nationella ANDTS-politiken förverkligas i länet. Länsstyrelsen samordnar länets ANDTS-förebyggande arbete genom utbildning och stöd till kommuner.

8 Bilagor

8.1 Rapport: Alkohol, narkotika, dopning, tobaks och spelsituationen i Sandvikens kommun Dnr IFO2018/63

8.2 Bakgrund till föreslagna mål och insatsområden

Socialpolitiska åtgärder bildar ett ramverk som utgör själva grunden för framgångsrikt ANDTS förebyggande arbete. Faktorer som att växa upp i en kärleksfull familj, vara bosatt där folk bryr sig om varandra och att ha ett rikt kultur- och fritidsliv samt gå i en välfungerande skola som förmedlar kunskaper på ett framgångsrikt sätt och utgör en gynnsam social miljö är av förebyggande karaktär. Det förebyggande arbetet diskuteras ofta utifrån tre olika nivåer: Universell, selektiv och indikerad prevention:

- Universella insatser riktar sig till hela befolkningen innan problemen har utvecklats
- Selektiva insatser riktas till identifierade riskgrupper
- Indikerade insatser riktas till individer; där ingår behandling av problem eller återfallsprevention

Ett framgångsrikt drogförebyggande arbete bör verka på alla nivåer och täcka in flera komponenter som tillsammans bildar ett nät av skyddsfaktorer från samhälls- till individnivå. De föreslagna insatsområdena är främst av universell karaktär, detta för att så många som möjligt ska nås av insatserna.

8.3 Mål 1. Tillgång till narkotika, dopningsmedel, alkohol och tobak ska minska.

8.3.1 Alkoholpolitik

Det finns en rad starka argument för att svensk restriktiv alkoholpolitik är gynnsam, både för samhället i stort och för den enskilde individen. Folkhälsan brukar framhållas som ett starkt argument för att bibehålla en restriktiv modell. Alkoholpolitiken har som mål att begränsa den totala alkoholkonsumtionen, eftersom forskningen visar på ett tydligt samband mellan mängden konsumerad alkohol och alkoholrelaterade skador. Konsekvenser av alkoholkonsumtion kostar samhället stora summor varje år: 49 eller 66 miljarder kronor beroende på beräkningssätt, enligt Missbruksutredningen från 2011. Alkoholen orsakar beroende, sjukdomar, dödsfall, våld och olyckor. Det drabbar enskilda personer, men även familjer, barn och andra nära och kära. En nyligen genomförd litteraturstudie (Folkhälsomyndigheten 2017) tyder på att liberalisering av alkoholpolitik i form av sänkta priser, skatter, lägre åldersgränser, hur tätt det är mellan försäljningsställen och öppettider leder till ökat antal självmord.

På den kommunala nivån finns möjlighet att anpassa den nationella alkoholpolitiken till kommunala förhållandena genom kommunala riktlinjer för serveringstillstånd. Kommunen har därmed inom ramen för alkoholpolitikens bestämmelser möjlighet att utveckla sin egen

alkoholpolitik. Folkhälsoperspektivet ska alltid väga tyngre än det näringspolitiska, även på den lokala nivån. Lokalt alkoholpolitiskt arbete bör därför fortsättningsvis fokusera på att minska överkonsumtion av alkohol och därmed bidra till en bättre folkhälsa.

8.3.2 Evidensbaserade metoder

Kunskapen om förebyggande arbete har ökat de senaste åren och flera olika preventionsprogram finns nu att tillgå. Ambitionen borde därför vara att allt förebyggande arbete ska utgå från evidensbaserade metoder med stöd i aktuell forskning. Att arbeta med evidens och beprövad erfarenhet är således att ta ansvar över Sandvikens medborgare och skattepengarna, ”Vi bryr oss, reagerar och agerar”.

8.3.3 Ställningstagande för minskat tobaksbruk

Tobaksrökning är fortfarande västvärldens enskilt största förebyggbara folkhälsoproblem och beskrivs av Världshälsoorganisationen (WHO) som en global epidemi som årligen dödar ca 7 miljoner människor. Förutom tobaksbrukets omfattande inverkan på hälsan ger bruket upphov till stora kostnader för såväl stat, region och kommuner samt arbetsgivare och inte minst den för den enskilde individen. Rökning är den enskilt största förebyggbara riskfaktorn för sjukdom och för tidig död. I ANDT-strategin 2016-2020 ställer sig regeringen bakom målet att andelen rökare i Sverige till år 2025 ska vara mindre än fem procent. Regeringen har även som uttalat mål att arbeta för att minska hälsoklyftorna inom en generation. Detta mot bakgrund av att socioekonomiskt svaga grupper inte bara har en lägre medellivslängd utan även lägre hälsa generellt. Detta samband finns även när vi ser hur rökningen är fördelad i befolkningen mellan olika socioekonomiska grupper. Rökning är en klassfråga, i socioekonomiskt svaga grupper röker < 22 procent, och i socioekonomiskt starka grupper är andelen som röker mindre än >5 procent.

Trots att rökningen minskar i vårt land förblir tobaksbruket en av de största hälsoriskerna för befolkningen. Under åren 2010-2012 uppskattas tobaksrökningen i Sverige ha dödat 12 000 personer/år. Under samma period insjuknade 100 000 personer i rökrelaterade sjukdomar och cirka 16 000 ungdomar per år började röka under tidsperioden. Rökningen i Sverige kostar samhället totalt minst 30 miljarder kronor per år i sjukvårdskostnader, produktionsbortfall och sjukskrivningar (ANDT strategin 2016-2020). Enligt folkhälsomyndigheten kostar en rökare sin arbetsgivare cirka 45 000 kr per år och för rökaren är kostnaden ca 20 000 kr om denne röker ett paket om dagen.

Den ekonomiska kalkylen går även att applicera lokalt. Utifrån Folkhälsomyndighetens räkneexempel görs en uppskattning om antal rökare anställda i Sandvikens kommun. Enligt statistik från HLV beräknas ca 10 procent av Sandvikens invånare vara rökare. Om vi utgår från att det procentuellt finns lika många rökare anställda i kommunen beräknas de personer som röker kosta arbetsgivaren (Sandvikens kommun) ca 16,7 miljoner kronor i produktionsbortfall, sjukfrånvaro och försinkad arbetstid per år. (3725 anställda i Sandvikens kommun nov 2018. Källa: ekonomifakta. Ca 372 rökare * 45 tkr/år = 16 740 000).

8.3.4 Tobaksrökning, en politisk fråga

Tobaksfrågan har länge behandlats som en individuell livsstilsfråga men på senare tid har frågan skiftat fokus till att mer handla om samhällets ansvar

och möjligheter. Tobaksfrågan behandlas numer som en hälsopolitisk fråga och inte som en individuell moralfråga. Det går inte att blunda för tobaksrelaterad ohälsa längre, och fokusskiftet tydliggör politikens viktiga roll i folkhälsoarbetet. Genom politiska beslut finns möjlighet att förebygga att ungdomar börja röka, minska efterfrågan på tobaksprodukter, minska tillgång på tobaksprodukter och erbjuda de som röker hjälp att sluta.

8.3.5 Tobacco Endgame

"Tobacco Endgame" eller Rökfritt Sverige 2025 är ett opinionsbildningsprojekt som drivs av ett flertal organisationer som arbetar tobaksförebyggande. Syftet är att enas kring ett måldatum då rökningen ska vara starkt reducerad och inte längre utgöra ett dominerande folkhälsoproblem (>5%) Tobacco Endgame är en del av den nationella ANDT politiken. Att som kommun ställa sig bakom Tobacco Endgame innebär följande:

- Vi förstår bakgrunden och behovet av att skärpa de tobaks - förebyggande insatserna.
- Vi stödjer principen att ett årtal ska preciseras då rökningen ska vara kraftigt begränsad.
- Vi stödjer en bred opinionsbildning för politiska beslut om den process som leder till målet.

8.3.6 Drogförebyggande arbete inom kultur- och fritidslivet

Fritiden har stor betydelse i unga människors liv. En aktiv och meningsfull fritid kan bidra till en positiv hälsoutveckling. I Sandvikens kommun finns ett varierat kulturutbud för alla åldrar, som bidrar till att göra Sandviken till en attraktiv plats att bo och leva i. Delaktighet och betydelsefulla relationer till vuxna utanför familjen kan också verka skyddande under uppväxtåren. I den kommunala kulturverksamheten ingår bibliotek, konsthall, kulturskola, programverksamhet och uthyrning av lokaler. Kulturverksamheten omfattar även stöd till ideella föreningar och museer. Föreningar, studieförbund och företagare gör stora insatser för att det ska finnas kulturupplevelser för alla. Fritidsaktiviteter kan även vara positiva för barn och ungas identitetsutveckling, självkänsla, sociala kompetens och problemlösningsförmåga. Beroende på hur fritidsaktiviteter utformas och vilka relationer som skapas kan dock fritiden utgöra såväl en risk som ett skydd under uppväxten. Utbudet av aktiviteter bör erbjuda en tillgänglig och inkluderande miljö. Det är känt att unga med funktionsnedsättningar deltar i mindre utsträckning i aktiviteter och är mindre fysiskt aktiva. Det är viktigt att motivera alla grupper att delta eftersom deltagande i fritidsaktiviteter kan minska utanförskap. Kultur- och fritidsförvaltningen kan i sin verksamhet därför utgöra en viktig faktor i det drogförebyggande arbetet. Kultur- och fritid kan i kontakt med föreningar medvetande- och delaktiggöra den i ANDTS-förebyggande arbete. Krav på att föreningar och hyresgäster (lokaler) har upprättade ANDTS policys är en förebyggande åtgärd.

8.4 Mål 2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol, tobak eller spel ska successivt minska.

8.4.1 Antilångningskampanjer

Barn och unga är en särskilt prioriterad grupp när det handlar om ANDTS förebyggande arbete. Förebyggande arbete som syftar till att barn och unga inte exponeras för ANDTS är prioriterade. För att barn som målgrupp ska omfattas av det förebyggande arbetet riktas interventionen till föräldrar och andra i barns närhet. Genom målgruppsanpassad information i form av kampanjer kan föräldrar stärkas i sin roll vilket kan ha drogförebyggande effekt. Kampanjer bör kopplas till andra drogförebyggande aktiviteter inom såväl skola, hem och civilsamhälle.

8.4.2 Tobaksförebyggande arbete

Genom politiska beslut kan vi bland annat förebygga att ungdomar börja röka, minska efterfrågan och tillgång på tobaksprodukter och erbjuda de som röker hjälp att sluta.

8.4.3 ANDTS-förebyggande arbete i skolan

Preventionsinsatser som riktar sig till hela befolkningen eller oselektade grupper av befolkningen som exempelvis skolungdomar kallas universella preventionsinsatser. Man gör alltså inte skillnad på att vissa ungdomar eller grupper har ökad risk att utveckla eller redan etablerat problem. Skolan som arena för drogförebyggande arbete är central. De flesta barn och unga vistas i skolan och att klara av skolan med fullständiga betyg är den starkaste skyddsfaktorn för att motverka framtida utanförskap. I Sandvikens skolor genomförs regelbundet drogvaneundersökningar (CAN), vilket är en viktig pusselbit för att kartlägga den lokala ANDTS situationen. I Sandvikens kommun verkar vi för ett långsiktigt strategiskt preventionsarbete i som omfattar alla skolor i kommunen. Framgångsfaktorer för det förebyggande arbetet innefattar bland annat, kunskapsbaserad ANDTS-undervisning, föräldrainsformation, kompetenshöjande insatser för personer som arbetar i skolan, uppdaterade styrdokument och samverkan.

8.4.4 Aktivt ställningstagande mot ANDTS reklam

Reklam är en kommunikationsform som syftar till att främja försäljningen av en vara eller tjänst. Reklam kan förpackas i olika former som innehåller något specifikt budskap vilket kommuniceras genom text och bild och riktas till en specifik målgrupp. Det finns också olika typer av dold reklam vars avsändare inte är lika tydlig, men som kan kopplas ihop med vissa varor och tjänster. Kommunens verksamheter bör aktivt ta avstånd från reklam, sponsring och marknadsföring som kan kopplas till ANDTS-produkter. Barn och unga är särskilt påverkbara för reklam. Sandvikens kommun värnar om medborgares hälsa, vilket innebär att marknadsföring av ANDTS-produkter inte förekommer direkt eller indirekt.

8.5 Mål 3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar med riskbruk eller som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

8.5.1 Riskbruk, insatser kopplade till arbetsplatsen

De flesta som har problem med någon form av rusmedel finns i arbetslivet. Arbetstagare som har problematisk konsumtion av alkohol eller narkotika har högre sjukfrånvaro, lägre produktivitet och medför högre kostnader för arbetsgivaren. Sjutton procent av Sveriges befolkning i åldern 16-84 år dricker så mycket att de riskerar att utveckla alkoholberoende eller lida annan skada, vilket brukar kallas för "riskkonsumtion". Bland kvinnor är andelen med en riskkonsumtion 13 procent och bland män 20 procent. Arbetsgivaren har ett ansvar att förebygga alkoholanvändning på arbetsplatsen, arbetsgivaren ska enligt arbetsmiljölagen ha ett systematiskt förebyggande arbetsmiljöarbete rörande riskbruk- och beroenderelaterad ohälsa. Sandvikens kommun som arbetsgivare har goda möjligheter att nå personer som riskkonsumerar alkohol. Det finns stora fördelar med tidiga interventioner, bl.a. förebygga ohälsa, bidra till en säkrare arbetsplats, minska sjukfrånvaro, god kvalitet i arbetsutförande och även förhindra alkoholberoende.

8.5.2 Rökfri arbetstid och stöd vid tobaksavvänjning

Alla vinner på en rökfri arbetsplats. Rökning är idag den största enskilda orsaken till sjukdom, lidande och för tidig död i västvärlden. Förutom det personliga lidandet orsakar rökning även betydande kostnader för arbetsgivaren. Tobaksfri arbetstid med hjälp av kvalificerat stöd och behandling är en kostnadseffektiv insats. Genom stöd och kunskap ges arbetsgivaren förutsättningar att skapa en rökfri/tobaksfri arbetsplats som främjar god arbetsmiljö vilket leder till ökad prestationsförmåga hos individ, minskad risk för ohälsa och ger ekonomiska besparingar.

8.5.3 Uppmärksamma alkoholnorm genom kampanjer

Mediekampanjer som syftar till att förändra kulturella normer bör ses som ett komplement till övrigt preventionsarbete. Därför är det viktigt att övrigt preventionsarbete inom förenings- och arbetsliv kompletteras med mediekampanjer, inte ersätts av dem.

8.5.4 Identifiera riskgrupper för ANDTS

Både användning och konsekvenser av ANDTS-konsumtion skiljer sig mellan personer och grupper. I vissa grupper är andelen som använder en substans högre än andra. Ett exempel på det är tobaksrökning som är högre i låginkomstgrupper. Problematisk alkoholkonsumtion bland äldre har också uppmärksammats och faktorer som utbildningsnivå och inkomst påverkar risken för problematisk användning av ANDTS. Genom att identifiera riskgrupper för ANDTS kan förebyggande aktiviteter initieras.

8.5.5 Sprida kunskap om riskkonsumtion av alkohol

Genom informationsinsatser kan man medvetandegöra Sandvikens kommuns invånare om riskkonsumtion av alkohol. Informationsspridning kan ske inom ramen för befintliga kampanjer eller som egen aktivitet.

8.5.6 Framtida friskvårdsbidrag kopplas till verksamheter som arbetar dopningsförebyggande

Friskvård är ett samlingsbegrepp för åtgärder som ska stimulera kommunens anställda till aktiva insatser i hälsofrämjande syfte där det egna ansvaret är grunden. Sandvikens kommun erbjuder anställda flertalet uppskattade förmåner. Under 2019 kommer personalkontoret att se över förmånspaketet, med särskild fokus på friskvårdserbjudandet. Framtida friskvårdsbidrag för

den anställda föreslås vara kopplat till de träningsanläggningar som aktivt arbetar dopningsförebyggande.

9 Referenser

9.1 Litteratur

Haglund, Margaretha & Wallskär, Helene (2017). *Tobakskonventionen: ...från individens livsstil till samhällets ansvar....* Stockholm: Tobaksfakta - oberoende tankesmedja

Johnson, Björn, Richert, Torkel & Svensson, Bengt (2017). *Alkohol- och narkotikaproblem*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Lundin, Stefan (2017). *Alkohollagen: kommentarer och rättsfall*. Andra upplagan Stockholm: Wolters Kluwer

Regeringens proposition 2017/18:249

9.2 Internet

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020. (2016). Stockholm: Socialdepartementet

Folkhälsomyndigheten (2019) Folkhälsomyndigheten
Vision 2025